

Vi har skapat ett monster

Om kundrollen i den svenska skolan

Sanna Eklund, fil. dr, Förvaltningshögskolan

Sanna.eklund@spa.gu.se

Varför denna titel?

- En utökad användning av epitetet *kund* för att beskriva framförallt föräldrar i svenska skolan.
- En kundroll som upplevs mycket betungande för lärare.

DAGENS NYHETER. Nyheter Sverige Världen Ekonomi Kultur Sport Klimatet Ledare DN Debatt

forbo elfa SWEDOOR BOSCH Kährs

DN DEBATT REPLIKER

DN Debatt Replik.

"Marknadsskolan driver fram kundtänkandet"

Publicerad 2023-06-29

SLUTREPLIK DN DEBATT 22/6.

Johanna Jaara Åstrand och Åsa Fahlén, Sveriges

Svenska Dagbladet Nyheter Näringsliv Kultur Ledare Debatt eSvD

Debatt

Svenska skolan

"Dags att avskaffa marknadsskolan"

AFTONBLADET TISDAG 21 NOVEMBER 2023
Dagens namn: Helga, Olga

START SPORT PLUS TV NÖJE TIPSÅ KULTUR LEDARE

Nu måste svensk skola räddas från marknaden

Debattörerna: Utbildning är en samhällsuppgift – inte ett affärsområde

Detta är en debattartikel. Det är skribenten som står för åsikterna som förs fram i texten, inte Aftonbladet.

Publicerad 2021-05-31

Dela artikeln Spara artikeln

ETC Nyheter Ledare Ekonomi Klimat Kultur Debatt Prenumeration

Opinion

Debatt: Nu måste marknadsskolan avskaffas

Marknaden gör sitt inträde

- Friskolereform 1992
- Kundvalsmodell
- Skolpeng
- Generös etableringsrätt för friskolor
- Bakgrund: kritik mot segregation, sjunkande kvalitet, generell våg av ökade krav på valfrihet och effektivitet i offentlig sektor

Från medborgare till kund

- Marknaden förutsätter att vi beter oss i enlighet med föreskrivna roller.
- Kunder förväntar sig inflytande.
- Kunder kan använda sin "exit"-funktion.
- Forum för inflytande i exempelvis brukarråd

Forskning med fokus på kundrollen

- I grund och botten: hur upplevs kundrollen och hur kan lärare och rektorer hantera denna typ av styrning?
- Kräver en omdaning av det professionella identitetsarbetet och en omdefiniering av vad läraryrket handlar om.

Data från ett bredare forskningsprojekt

- Forskningsprojekt som varade mellan 2015-2018, finansierat av VR och Forte.
- Tillsammans med Gustaf Kastberg Weichselberger och Johan Alvehus
- Studerade vad som hände när förstelärare infördes.
- Studier av sju skolor i tre kommuner.
- 111 intervjuer
- 53 observationer
- 12 skuggningsveckor av främst lärare men även rektorer.

Hur uppleva kundrollen?

- Vanligt narrativ att föräldrar har stort inflytande som också är problematiskt. Kunden med stort K
- Den **styrning** som upplevs från detta håll verkar vara än mer betungande än den klassiska, hierarkiska styrningen

"Det är eleven i centrum och med eleven så menar jag föräldrar, svårigheter, att hjälpa ...och det är ju hela samhällsutvecklingen...

Vi har nästan skapat ett monster"

"Det här att sälja och att det är kunder och ditten och datten och att kunden har rätt att alltid ha rätt på ngt vis, det är ju jättemärkligt, eftersom då jämför man det med en restauranggäst eller en kund som köper en bil liksom....Det är ngn sorts garanti, politikerna pratar om ngn sorts kunskapsgaranti och såna här saker som är helt befängda, som om en elevs insats inte skulle påverka huruvida en elev lyckas el inte, utan att det bara är huruvida skolan gör en insats som är det som är om eleven lyckas eller inte och det är ju helt bisarra resonemang, tänker jag."

"Ibland känns det som att elever och föräldrar kan påverka alldeles för mkt, för att elever är pengar. Med det fria skolvalet så är det jättelätt, speciellt i grundskolan att säga nej, det passer inte, nej, får jag inte det så byter jag skola. Då förlorar man pengar. Jag har varit med om det så mkt i grundskolan, där man flyttar problem "

En förändrad lärarroll

- Att vara lärare idag innebär att bland annat hantera inflytande från föräldrar
- Ser olika ut hur pass "accepterad" denna insikt är bland olika lärare
- En strategi är att skapa gemenskap bland lärare genom att använda narrativet om den jobbiga kunden.
- Men finns också lärare som mer inkorporerat detta i sin professionella identitet. Till och med att se på kundinflytande som ngt som gör en till bättre lärare
- OBS: beskrivs ofta hur de "jobbiga" föräldrarna är en mycket liten grupp!

”Jag hade ngn diskussion med ngn elev, kring ett slutbetyg och förklarade vad det handlade om....hon höll inte riktigt med där och sen så ringde pappan och vi tog en diskussion, för att jag hade lagt in det här så de kunde titta där och då fick jag förklara och då förstod han liksom. Så det känns som att allt man gör bör man tänka efter vilka följder får det om jag gör det här, att man ligger steget före, om jag gör det här, vilka följder kan det få, vilka frågor kan jag få, varför gör jag det här, hur kan jag motivera varför jag har gjort det här osv ju. Det är så hela tiden och det tycker inte jag känns så konstigt, det är liksom naturligt för mig.”

”Föräldrar ska ju vara engagerade det vill jag att de ska vara. Men att vi ändå vet att där är målet. Såhär gör vi, detta gör vi, nu hjälps vi åt liksom. För dit ska vi. Då är det väldigt roligt att samarbeta med föräldrar. Men när det blir det där bara, skyffla över så blir det svårare.”

Skillnader i hanteringen på olika skolor

- På skolor där det upplevs som ett större glapp mellan ledning/chefer och lärarprofession upplevs också kundrollen som mer betungande.
- Men goda exempel på flera skolor där lärare och rektorer hanterar detta mer konstruktivt tillsammans.
- Kan exempelvis diskutera dessa frågor och komma fram till gemensamma förhållningssätt.

Hur kan styrningen hanteras?

- Svårt att få "monstret" att försvinna, vi medborgare bebor vår roll som kund.
- Acceptera styrningen men inte låta den bli dominant
- Chefer har en viktig roll i att "mota" krav när det behövs.
- Centralt att skydda det professionella kärnarbetet och bevara handlingsfrihet för professionen i frågor som ligger nära den professionella expertisens kärna, exempelvis betygsättande.
- En god idé att låta lärare få inflytande över ledningsfrågor och delta på olika arenor
- Särskilt viktigt på skolor där kundinflytandet är extra starkt, som i socioekonomiskt starka områden.